

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Trondheim, 15.05.2017

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2017/4408

Saksbehandler:
Geir Rune Rauset

Skadefelling av bjørn i Bardu, region 8, 2017

Miljødirektoratet iverksetter på eget tiltak felling av 1 bjørn i deler av Bardu kommune, rovviltregion 8. Miljødirektoratet v/Statens naturoppsyn (SNO) er ansvarlig for gjennomføring av fellingsforsøket. Skadefelling gjennomføres for å hindre skade på bufe.

Uttaket er hjemlet i Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 18 første ledd b) og § 77, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 13, jf. §§ 1 og 3.

Bakgrunn

Vi viser til oppmodinger fra Bardu sankelag, via Fylkesmannen i Troms, om å følge opp vedvarende bjørneskader på sau i deler av Bardu kommune beitesesongen 2016 med skadefelling av bjørn i samme område våren 2017. Under sommeren ble en rekke tiltak iverksatt for å forhindre bjørneskader i området. Fylkesmannen fulgte opp den pågående skadesituasjonen med tildeling av forebyggende midler til akutt ekstra tilsyn. Da dette ikke hadde effekt ble det gitt fellingstillatelse til Bardu interkommunale skadefellingslag. Forsøk på felling strakte seg over 7 uker uten at skadevoldende bjørn ble tatt ut. Sauene i området var utstyrt med radiobjeller for lettere identifisering av kadaver og mulighet til å sette inn tiltak. I samråd med berørte sauebønder gav fylkesmannen til slutt tilskudd til akutt tidlig nedsanking, noe som ble gjennomført for de berørte besetningene. Til sammen ble 27 sau/lam dokumentert tatt av bjørn i perioden 20. juni - 25. august, og 70 sau/lam erstattet som tapt til bjørn fordelt på tre besetninger i Bardu sankelag.

Vi viser videre til analyser av innsamlede DNA-prøver fra 2016 som viser tilhold av en enkelt hannbjørn i området med konsentrerte saueskader (individ TR54, identifisert gjennom 6 fungerende DNA-prøver sommeren 2016, www.rovbase.no). Den 25. mars 2017 observerte SNO en enkelt bjørn i det aktuelle området, trolig skremt ut av hiet av helikopter. Dårlig vær og skredfare forhindret direkte oppfølging av synsobservasjonen, men SNO vurderte at bjørnen la seg i nytt hi i samme område. Den 25. april observerte SNO en enkelt bjørn i det aktuelle området, få kilometer fra første observasjonen.

Lovgrunnlaget

Lov av 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) og forskrift av 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) danner den juridiske rammen for direktoratets beslutning i saken.

Formålet i naturmangfoldloven (§ 1) lyder:

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

Etter naturmangfoldloven § 5 er det et mål at artene og deres genetiske mangfold blir ivaretatt på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Tiltak etter naturmangfoldloven skal likevel avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. § 14. En slik avveining skal ikke medføre at målet i § 5 fravikes, men at tiltaket vil kunne medføre at målet i § 5 nås på en annen måte eller i et annet tempo enn hvis naturmangfoldet hadde vært det eneste hensynet å ta, jf. prinsippet om en geografisk differensiert rovviltforvaltning. Naturmangfoldloven § 5 og prinsippet om geografisk differensiert forvaltning er konkretisert gjennom §§ 3 og 4 i rovviltforskriften og gjennom den regionale forvaltningsplanen for rovvilt i region 8. Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Naturmangfoldloven §§ 8 til 10 er behandlet senere i vedtaket. Naturmangfoldloven § 11 gjelder kostnadene ved miljøforringelse. Vedtaket gjelder uttak av bjørn, og det er ikke aktuelt å stille fordyrende vilkår i vedtaket. Direktoratet anser derfor ikke § 11 som relevant i saken. § 12 handler om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder. Direktoratet mener fellingsforsøket ikke vil forårsake vesentlige ulemper for det biologiske mangfoldet vurdert opp mot den samlede samfunnsnytteten.

Direktoratet legger til grunn at denne beslutningen blant annet bygger på kunnskap om bjørnens bestandssituasjon. Utgangspunktet for beslutninger som kan påvirke naturmangfoldet er at beslutningsgrunnlaget skal være best mulig, jf. naturmangfoldloven § 8.

Det vises til naturmangfoldloven § 18 første ledd b) og § 77, jf. rovviltforskriften § 13, jf. §§ 1 og 3, der følgende fremgår:

Naturmangfoldloven § 18 (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene):

Kongen kan ved forskrift eller ved enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- innlandsfisk b) for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk vann eller annen eiendom, (...)

Vedtak etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. (...)

Myndigheten etter loven kan av eget tiltak iverksette uttak med formål som nevnt i første ledd bokstav a til d og g, jf. annet ledd. Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan om

nødvendig skje på annens eiendom. Kongen kan gi nærmere forskrift om slikt uttak. (...)

Rovviltforskriften § 1 (Formål):

Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike roviltarter. Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning.

Rovviltforskriften § 3 (Nasjonale bestandsmål og bestandsovervåking):

I Norge skal det årlig være 65 ynglinger av gaupe, 39 ynglinger av jerv og 13 ynglinger av bjørn. Det skal være 3 årlige ynglinger av ulv innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv(...).

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovilt skal gi data om status og utvikling i roviltbestandene, herunder også beskrive det antall årlige ynglinger som er dokumentert i regionene. Metodikk, datagrunnlag og resultater skal være offentlig tilgjengelig.

Rovviltforskriften § 13 (Direktoratet for naturforvaltnings myndighet til å fatte vedtak om felling og jakt):

Direktoratet for naturforvaltning kan fatte vedtak om skadefelling, kvote for betinget skadefelling, kvote for lisensfelling av gaupe, jerv, bjørn og ulv eller kvotejakt for gaupe av eget tiltak eller etter søknad. Direktoratet kan fatte slike vedtak også der bestanden ligger under det fastsatte bestandsmålet for en region eller for landet. Det er et vilkår at slik felling eller jakt ikke er skadelig for bestandens overlevelse. Dessuten er det et vilkår at det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning, jf. Forskriften § 1 og § 6. (...)

Politiske og forvaltningsmessige rammevilkår

Direktoratet viser til Representantforslag 163 S (2010-2011), og Stortingets behandling av dette den 17. juni 2011 hvor det ble inngått et nytt enstemmig roviltforlik. Av roviltforliket i 2011 fremgår det innledningsvis at norsk roviltforvaltning fremdeles skal skje innenfor rammen av bestemmelsene i naturmangfoldloven og Stortingets behandling av denne, Bernkonvensjonen og den todelte målsettingen etter roviltforliket av 2004, og den videre oppfølging av dette.

Det nasjonale bestandsmålet for brunbjørn ble etter behandling i St.meld. nr. 15 (2003-2004) satt til 15 årlige ynglinger, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004) og roviltforskriften § 3.

Etter Stortingets gjennomgang av roviltforliket i 2011, Representantforslag 163 S (2010-2011), ble det bestemt at bestandsmålet for bjørn skal endres fra 15 til 13 årlige ynglinger nasjonalt. Det nasjonale bestandsmålet for brunbjørn er fordelt på 4 av 8 forvaltningsregioner for rovilt, jf. roviltforskriften § 4. I region 8 er det mål om 6 ynglinger av bjørn.

Det vises videre til roviltforliket punkt 2.2.4 der det går fram at miljøforvaltningen, i de tilfeller lisensfelling ikke gir tilfredsstillende uttelling, så langt det er mulig skal sørge for at resterende kvote tas ut i de områdene lisensfellingsskvote er gitt. Uttak i det som av roviltnemndene er definert som prioriterte beiteområder i de enkelte områdene skal prioriteres. Jf. roviltforliket punkt 2.2.5 har direktoratet myndighet til å fatte vedtak om hvordan og hvor ekstraordinære uttak

skal iverksettes, for så langt som mulig å få tatt ut resterende lisensfellingskvote. Videre heter det i punkt 2.2.18 at ekstraordinære uttak av brunbjørn etter at lisensfellingsperioden er slutt, skal kunne tillates i enkelttilfelle der det er sannsynliggjort et konkret skadepotensial på husdyr eller tamrein.

Om bestandssituasjonen for brunbjørn

Offentlige avgjørelser som kan få følger for naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon samt effekt av påvirkning, jf. naturmangfoldloven § 8. Direktoratet vil vise til beskrivelsen av det Nasjonale overvåkningsprogrammet for rovvilt i kommentarene til rovviltforskriften § 3. Rovdata har ansvaret for formidling, drift og utvikling av Nasjonalt overvåkningsprogram for rovvilt, og Rovdata er den sentrale leverandøren av data om status og utvikling i rovviltbestandene til alle forvaltningsledd. Rapporteringsfristen for overvåking av brunbjørn er 1. april hvert år.

Bestanden av brunbjørn i Norge blir primært overvåka ved å analysere DNA fra innsamla ekskrement og hår. De analyserte prøvene med DNA gjør det mulig å fastslå hvor mange brunbjørn som minimum har vært innom Norge i løpet av ett år, hvor de har oppholdt seg og fordelinga mellom hanner og binner. Bestandsmålet er gitt i tallet på årlige ynglinger.

Overvåkningen har derfor tatt i bruk en ny metode, som er utviklet av Det skandinaviske bjørneprosjektet (Bischof og Swenson 2010), til å beregne hvor mange kull som sannsynligvis er født i Norge hvert år. Metoden tar utgangspunkt i det innsamlede DNA-materialet og bygger blant annet på kunnskap om fordeling mellom kjønn og alder i den svenske bjørnebestanden. Den baserer seg også på kunnskap om hvor ofte binnene føder og hvor gamle de er første gang de føder, samt størrelsen på leveområdene og dødeligheten i bestanden. I 2016 ble det estimert født 6 kull i Norge (NINA Rapport 1340, 2017).

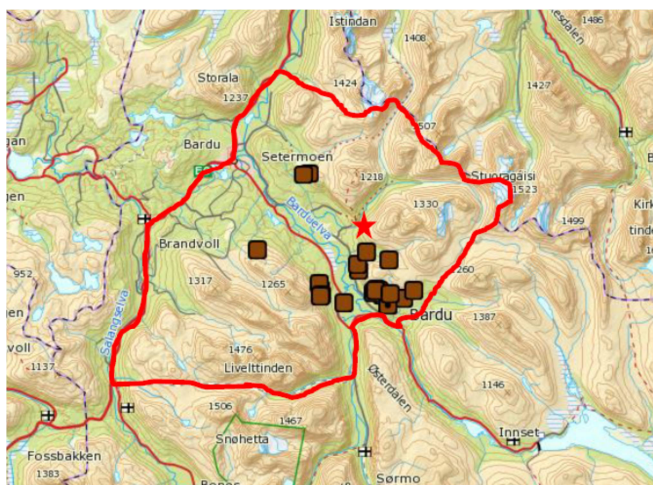
Resultatene fra DNA-analysene identifiserte 125 ulike brunbjørner i 2016, 51 binner og 74 hanner. Binner ble i samsvar med tidligere DNA-undersøkelser, bare påvist i avgrensede og spesifikke geografiske områder i Finnmark, Troms, Nord-Trøndelag og Hedmark. Tallet på 125 ulike individ er minimumstall, da en ikke kan gå ut fra at en har lyktes i å samle materiale etter alle individ i alle områder. Samtidig er det slik at bjørnebestanden i grenseområdene i hovedsak er felles med Sverige. Mange ekskrement- og hårprøver i grenseområda kan derfor stamme fra brunbjørner som har hoveddelen av sitt leveområde i Sverige.

Kjent avgang av brunbjørn i Norge i 2016 var totalt 8 bjørner, mens det i 2015 var en kjent avgang på totalt 10 bjørner. Det foreligger betydelig kunnskap om den samlede belastningen bjørnebestanden blir utsatt for, jf. naturmangfoldloven § 10. Bjørnebestanden er ikke avgrenset av tilgjengelig areal. Det er ikke registrert sykdom på brunbjørn i Norge. Det er kjent at ungedødelighet hos brunbjørn er høy, blant annet på grunn av infanticid (ungedrap). Utover enkelte påkjørsler skjer avgangen av voksen brunbjørn i hovedsak gjennom lisensfelling og skadefelling. Føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9, kommer til bruk i situasjoner hvor en ikke har tilstrekkelig kunnskap tilgjengelig, jf § 8. Etter direktoratets syn er ikke dette tilfelle i denne saken.

Direktoratets vurdering

Brunbjørn er fredet etter lov 29. mai 1981 om jakt og fangst av vilt (viltloven) og naturmangfoldloven. Samtidig er det slik at brunbjørn volder skade på husdyr- og tamreinnæring. For blant annet å hindre skade på husdyr og tamrein kan rovvilt felles med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b). Skadefelling er et virkemiddel for å avhjelpe akutte skadesituasjoner som kan oppstå, jf. rovviltforskriften §§ 9 og 13, mens regulering av bestandsstørrelsen skal skje gjennom lisensfelling eller kvotejakt (gaupe), jf. rovviltforskriften §§ 10, 11 og 13. Jf. rovviltforliket punkt 2.2.19 skal soneinndelinga forvaltes tydelig. Det følger av forvaltningsplanen i region 8, føringer i brev fra LMD og MD av 28. juli 2006, og rovviltforliket av 2011 punkt 2.2.19 at i de områder som blir definert som prioriterte beiteområder skal en kunne regne med at rovvilt ikke vil være til hinder for tradisjonell drift med dyr på utmarksbeite. En av forutsetningene for uttak er at bjørnen representerer et potensiale for skade av et visst omfang.

I dette tilfellet har bjørn gjort skade på sau på utmarksbeite i et konsentrert område over stort sett hele beitesesongen 2016 og det er etter vår vurdering stort potensiale for ytterligere skader når sau slippes på beite til våren. I 2016 ble det påvist tap av 27 sauer til bjørn i Bardu, og 70 sau/lam ble erstattet som tapt til bjørn. I region 8 er det mål om yngling av bjørn, men området med skade på sau og synsobservasjon av bjørn er utenfor sonen som er avsatt til ynglende bjørn i region 8. Terskelen for felling av bjørn er følgelig lavere her enn i områder hvor det er vedtatt av bjørnen skal yngle. I 2018 ble det identifisert 1 hannbjørn i det aktuelle området. Samtidig er avstanden til områder med tidligere binneforekomst ikke særlig stor (ca. 10 km), og den fåtallige delbestanden av bjørn i indre Troms er sårbar for uttak av binner. Utforming av tillatt fellingsområde (Figur 1) er derfor gjort med utgangspunkt i et forsiktighetsprinsipp om å unngå overlapp med binneforekomst, og streng overholdelse av denne er en forutsetning for felling. Samlet sett skal dette sikre at sannsynligheten for å felle binne er liten.



Figur 1: Tillatt fellingsområde (avgrenset av rød linje), med dokumenterte tap av sau til bjørn 2016 (brune firkanter), og observasjon av en enkelt bjørn 25. mars 2017 (rød stjerne).

Selv om det er lenge igjen til beitesesongen starter, finner direktoratet det riktig å iverksette skadefellingstillatelse allerede nå med bakgrunn i at skadepotensialet vurderes til å være betydelig. Uttak av en bjørn i dette området vurderes ikke å være til skade for bjørnebestandens overlevelse, eller å komme i konflikt med det nasjonale bestandsmålet for bjørn, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004) og rovviltforskriften §§ 3 og 4. Vi vurderer at tilgjengelige forvaltningsverktøy for å unngå tap av sau

på utmarksbeite i området ble utprøvd uten hell i 2016, og at det ikke finnes andre tilfredsstillende løsninger enn felling.

Konklusjon

Med bakgrunn i en helhetlig vurdering av situasjonen, anser direktoratet at det ikke foreligger annen tilfredsstillende løsning i det aktuelle området enn felling av 1 bjørn.

Med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 18 første ledd b) og § 77, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 13, jf. §§ 1 og 3, gir direktoratet etter en samlet vurdering fellingstillatelse på en - 1 - bjørn i deler av Bardu kommune.

Følgende vilkår er knyttet til iverksettelse av fellingstillatelsen:

1. Fellingstillatelsen gjelder deler av Bardu kommuner med avgrensning gitt i Figur 1. Fellingsforsøket skal konsentreres mot område med synsobservasjon av enkelt bjørn 25. april 2017.
2. Miljødirektoratet v/ Statens naturoppsyn er ansvarlig for gjennomføring av fellingsforsøket. Fellingsforsøket blir gjennomført i henhold til instruks for det statlige fellingslaget ved uttak av vilt.
3. Tillatelsen gjelder i tidsrommet 25. april - 26. april 2017.
4. Binne og unge(-r) i følge er ikke omfattet av denne tillatelsen.
5. Miljødirektoratet kan til enhver tid trekke tilbake fellingstillatelsen.

Uttak av eget tiltak er ikke et enkeltvedtak, og forvaltningsloven sine klageregler kommer ikke til anvendelse, jf. naturmangfoldloven § 18 tredje ledd.

Dette brevet blir sendt til rovviltnemnda, fylkesmannen, Bardu kommune, Troms politidistrikt, Klima- og miljødepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Mattilsynet.

Fellingstillatelsen ble gitt i epost til SNO 25. april 2017. Rovviltnemnda region 8 og Fylkesmannen i Troms ble videre informert i epost om tillatelsen. En bjørn ble felt 25. april 2017.

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Susanne Hansen
fung. seksjonsleder

Geir Rune Rauset
rådgiver